

Beroepscode

VAKDOCENT HUMANISTISCH VORMINGSONDERWIJS (HVO)

2019

HUMANISTISCH
VERBOND

HUMANISTISCH VERBOND
AMSTERDAM

HVO PRIMAIR
UTRECHT

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
1. Doel van de beroepscode	3
2. Humanistisch gedachtegoed.....	3
3. Verwerven en behouden van de bevoegdheid tot het verzorgen van HVO	4
4. Gedragsregels vakdocent HVO bij het verzorgen van HVO.....	6
4.1. Uitgangspunten voor de uitoefening van het vak	6
4.2. Relatie HVO docent en leerling, docent en school.....	6
4.3. Relatie sector HVO.....	7
4.4. Relatie humanistische levensbeschouwing.....	7

Voorwoord

Deze beroepscode is vastgesteld door het Humanistisch Verbond, op basis van een positief advies van stichting HVO Primair.

Deze beroepscode gaat in op 1 januari 2019 en vervangt de voorgaande beroepscode 'vakdocent humanistisch vormingsonderwijs'.

De vakdocent verklaart door ondertekening van zijn/haar aanstellingsbrief zijn/haar werk naar inhoud en geest van deze beroepscode te verrichten.¹

1. Doel van de beroepscode

Deze beroepscode bevat ethische en praktische uitgangspunten van het beroep en is in feite een gedragscode. Het is van belang voor een vakdocent HVO om expliciet werkzaam te zijn vanuit de levensbeschouwelijke richting die hij/zij vertegenwoordigt: het humanisme. Het onderschrijven van deze beroepscode voor de vakdocent HVO heeft tot doel het borgen van het humanistisch gedachtegoed in de lessen HVO en het beschrijven van de wederzijds voedende relatie tussen vakdocent HVO en de zendende instantie: het Humanistisch Verbond. Op deze manier maken de vakdocenten, HVO Primair en het Humanistisch Verbond het vak samen zo dat het van grote waarde kan zijn en blijven voor de leerlingen van vandaag en morgen.

2. Humanistisch gedachtegoed

Het humanistisch gedachtegoed binnen de HVO-lessen is de uitwerking van de definitie van humanisme als verwoord in de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond uit 1973, geformuleerd door oprichter Jaap van Praag. Onderstaand de betreffende tekst, waarbij tussen haakjes een door HVO wenselijk geachte actualisatie.

“Het humanisme is de levensovertuiging, die probeert leven en wereld te begrijpen uitsluitend met menselijke vermogens. Het acht wezenlijk voor de mens zijn vermogen tot onderscheidend oordelen, waarvoor niets of niemand buiten hem verantwoordelijk kan worden gesteld. Het humanisme wordt gekenmerkt door:

- a. 'de voortdurende bereidheid zich in denken en doen naar normen van redelijkheid en zedelijkheid (te gedragen en) te verantwoorden;
- b. de (zorg voor zichzelf en de) helpende zorg voor de medemens om (zichzelf en) hem in staat te stellen zich te ontplooiën tot een volwaardig bestaan in zelfbestemming;
- c. het streven naar een samenleving waarin vrijheid, gerechtigheid, verdraagzaamheid, eerbied voor de menselijke waardigheid en medemenselijkheid centraal staan.”

In paragraaf 4 worden bovenstaande uitgangspunten uitgewerkt in de gedragsregels die de kern van deze beroepscode vormen.

¹ Docenten die voor het ingaan van deze versie al benoemd zijn gaan automatisch mee met deze huidige beroepscode. Mocht hier om enige reden bezwaar tegen zijn, dan kan de docent in kwestie een bezwaarbrieven indienen bij het bestuur van het Humanistisch Verbond (m.bos@humanistischverbond.nl).

Tegelijkertijd is het humanisme een *levensbeschouwing in beweging*, die gevormd wordt door humanisten in verschillende praktijken. Vakdocenten HVO leveren hier een belangrijke bijdrage aan, met name vanuit hun expertise op het vlak van vorming en opvoeding.

Het is binnen de reikwijdte van het humanisme mogelijk om *verschillende posities* te onderscheiden. Naast het humanisme van Jaap van Praag onderscheiden we bijvoorbeeld het seculier naturalistisch humanisme, het vrijdenken, het sociaal humanisme, het existentieel spiritueel humanisme, het filosofisch humanisme, het cultureel humanisme, het moreel humanisme, het humanisme als levenskunst en het transcendent humanisme. Deze posities worden hier genoemd omdat docenten humanistisch vormingsonderwijs hun positie in het humanisme ermee kunnen verhelderen en omdat de schets van de posities aansluit bij actuele discussies over de inhoud van het humanisme.

Terwijl over de eigen verantwoordelijkheid van de mens voor de vormgeving van zijn bestaan onder humanisten overeenstemming lijkt te bestaan, is er de nodige discussie over wat dient te worden verstaan onder 'uitsluitend met menselijke vermogens'. Voor veel humanisten zijn rationaliteit en wetenschappelijkheid de meest valide bronnen van kennis over de werkelijkheid en grond voor morele oordeelsvorming. Daarnaast zijn er humanisten die ook de binnen-wereldlijke ervaring (religiositeit, spiritualiteit, esthetiek, natuurbeleving, ervaringen van diepgaande verbondenheid met mens, wereld en kosmos) erkennen als bron van zin- en betekenisgeving. Het humanisme is niet langer overwegend antropocentrisch georiënteerd en het verwerkt ontwikkelingen in maatschappij en milieu in zijn benadering en zijn opvatting over verantwoordelijkheid.

Sommige humanisten combineren humanistische kernnoties met een transcendente visie op de werkelijkheid. In het kader van de Benoemingsprocedure dient van geval tot geval bekeken te worden wat door de aspirant-docent onder 'transcendent' wordt verstaan. 'Minimaal geldt dat stromingen humanistisch genoemd kunnen worden wanneer zij de opvatting insluiten dat de mens, zowel op het niveau van het individu als van de samenleving, zijn eigen lot ter hand zal kunnen nemen (hetgeen eigen verantwoordelijkheid impliceert), en dat hij daar een invulling aan kan geven die tegemoetkomt aan de menselijke waardigheid.' Dit betekent dat volgens humanisten elke levensbeschouwelijke positie, ook een godsdienstige, mensenwerk is en blijft. De werkelijkheidsopvatting mag niet strijdig zijn met de eigen verantwoordelijkheid en voor het kenvermogen van de mens mag geen beroep worden gedaan op openbaringen van buiten de menselijke werkelijkheid of buitenzintuiglijke ervaringen.

3. Verwerven en behouden van de bevoegdheid tot het verzorgen van HVO

Verwerven initiële bevoegdheid

De HVO-opleiding bepaalt of de docent *bekwaam* is. Het levensbeschouwelijke genootschap verleent de *bevoegdheid*. Een vakdocent HVO is bevoegd om HVO te verzorgen wanneer zij door het Humanistisch Verbond bevoegd is verklaard. Deze bevoegdheid wordt verleend na een benoemingsgesprek tussen de aspirant-docent, de directeur van HVO primair en de daartoe aangewezen medewerker van het Humanistisch Verbond. Deze geven bij geschikt bevonden een positief advies uit aan het bestuur van het Humanistisch Verbond die op haar beurt de bevoegdheid formeel zal verlenen. De docenten zullen uitgenodigd worden voor een ceremoniële bijeenkomst waar de bevoegdheid feestelijk wordt verleend.

Wanneer een vakdocent HVO bevoegd wordt verklaard om zelfstandig HVO-lessen te kunnen verzorgen, dan voldoet zij aan de volgende eisen:

- het voltooid hebben van een afgeronde HVO-opleiding die kwalificeert voor het verzorgen van HVO in het primair onderwijs conform het functieprofiel vakdocent HVO
ÓF
indien deze HVO-opleiding nog niet voltooid is, het in bezit hebben van een tijdelijke (voorheen: “voorlopige”) verklaring van bevoegdheid van Stichting HVO Primair;
- wettelijke eisen voortvloeiend uit de Wet P.O. en de Wet BIO, waaronder het hebben van een onderwijsbevoegdheid;
- het ondertekenen van deze beroepscode ter borging van het humanistisch gedachtegoed in de uitoefening van het vak HVO;

Behouden bevoegdheid

Om de bevoegdheid in de jaren na de verwerving te behouden, wordt van de vakdocent HVO verwacht dat zij:

- de lessen HVO verzorgt vanuit het humanistisch gedachtegoed als beschreven in paragraaf 4 van deze beroepscode;
- per jaarlijks voortschrijdende periode van 3 jaar voldoet aan de nascholingsverplichting conform de Wet BIO en het bijscholingsreglement GVO/HVO, uitgedrukt in een tevoren vastgesteld aantal te behalen bijscholingspunten;
- kennis neemt van de actuele beroepscode zoals deze elk jaar onder de aandacht zal worden gebracht van alle docenten HVO die dat schooljaar HVO zullen verzorgen;
- naar vermogen aanwezig zijn bij bij- en nascholingsbijeenkomsten georganiseerd door HV en/of HVO.

Na initiële benoeming vindt periodiek een gesprek plaats tussen de vakdocent en Humanistisch Verbond waarin de humanistische identiteit besproken wordt. Dit gesprek is enerzijds bedoeld ter wederzijdse voeding van de humanistische identiteit van het beroep. Anderzijds is het ook het moment voor de vakdocent om inzichtelijk te maken op welke manier hij/zij vormgeeft aan de levensbeschouwelijke zending en, voor zowel de vakdocent als voor het HV, af te stemmen of de zending nog naar wederzijdse tevredenheid verloopt. Bij het niet voldoen aan deze criteria kan de bevoegdheid al of niet tijdelijk worden ingetrokken door de werkgever en/of het Humanistisch Verbond. De vakdocent kan hiertegen in beroep gaan (zie beroepsprocedures HVO Primair).

Wet BIO

Per 1 augustus 2017 zijn de ‘bekwaamheidseisen’ zoals geformuleerd in de Wet Beroepen in het Onderwijs (wet BIO) ook voor docenten GVO en HVO van kracht geworden. Zie voor meer informatie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/bekwaamheidseisen-leraren>

4. Gedragsregels vakdocent HVO bij het verzorgen van HVO

4.1. Uitgangspunten voor de uitoefening van het vak

1. De vakdocent HVO verzorgt HVO op de openbare school met eerbiediging van de actief pluriforme identiteit van de school en de daarmee onlosmakelijk verbonden grondwettelijke vrijheid van godsdienst en levensovertuiging van iedere burger.
2. In de HVO-lessen staat centraal om vanuit humanistische uitgangspunten:
 - leerlingen te begeleiden om aan hun eigen leven (en dat van anderen) zin en vorm te geven (sociale levenskunde).
 - leerlingen te leren een eigen levensbeschouwelijke identiteit te vormen, waarmee zij als betrokken burgers een bewuste bijdrage kunnen leveren aan het duurzaam (samen)leven op aarde (sociaal en ecologisch wereldburgerschap).

De vakdocent HVO draagt deze doelstellingen mede uit door eigen voorbeeldgedrag in de lessen HVO.

4.2. Relatie HVO docent en leerling, docent en school

3. De vakdocent HVO is in haar of zijn werk vóór alles verantwoordelijk voor de begeleiding van leerlingen die voor humanistisch vormingsonderwijs gekozen hebben.
4. De vakdocent HVO is verplicht tot geheimhouding van hetgeen haar of hem in de uitoefening van zijn functie door de leerlingen toevertrouwd is of is bekend geworden. Deze geheimhoudingsplicht kan alleen doorbroken worden na overleg met de leerling² en indien dit gewenst of noodzakelijk is uit oogpunt van het belang van het kind of in het algemeen belang. Zulks ter beoordeling van de betrokken HVO-docent. Hierbij staat het welzijn van de leerling voorop.³ De vakdocent HVO kan hierover te allen tijde advies inwinnen bij zijn werkgever.

² Hierin ligt ruimte opgesloten om in situaties dat overleg niet tot een eensluidend standpunt leidt de HVO-docent de mogelijkheid heeft om in het belang van het kind of in het algemeen belang en na zorgvuldige afweging de geheimhoudingsplicht te doorbreken.

³ In situaties als bedoeld bij punt 4 is het goed dat de docent twee mogelijke valkuilen onderkent:

- de HVO-docent komt in de rol van vertrouwenspersoon en dat is een wezenlijk andere rol dan die van HVO-docent. Het hebben van een vertrouwenspersoon binnen de school is een verantwoordelijkheid van de school en behoort niet bij de taken en verantwoordelijkheden van de HVO-docent. Het is de verantwoordelijkheid van de school om bij het vinden van structurele oplossingen alle drie mogelijke partijen (leerling, ouders, school) te kunnen betrekken. Dat kan alleen als men zelf de verantwoordelijkheid voor het functioneren van een vertrouwenspersoon kan dragen.
- (vervolg voetnoot volgende bladzijde) HVO-docenten kunnen wel de rol van vertrouwenspersoon binnen een school vervullen, maar dan in opdracht en op kosten van de school. Voor de medewerkers van de school én voor de ouders van de leerlingen én voor de leerlingen zelf is het

5. De vakdocent HVO adviseert de school, indien daartoe gevraagd, vanuit het perspectief van zingeving, humanisering en levensbeschouwing. Bij het eventueel aan de orde stellen van kwesties volgt de vakdocent HVO in eerste instantie de geldende procedures van de organisatie waar hij/zij werkt.
6. De vakdocent HVO informeert, voor zover mogelijk, op een passende manier over het gefaciliteerde onderwijs aan de ouders van de leerlingen.

4.3. Relatie sector HVO

7. GVO en HVO vormen samen een onderwijssector (levensbeschouwelijk vormingsonderwijs). Dit impliceert actief en constructief gedrag van de vakdocent op het gebied van voorlichting aan en samenwerking met scholen en ouders. Hierbij wordt steeds de balans gezocht tussen het HVO-belang en het sectorbelang.
8. De vakdocent HVO is verplicht om voorgenomen dan wel reeds aangevangen nevenactiviteiten op het gebied van levensbeschouwelijke vorming in het openbaar onderwijs te melden bij HVO Primair. HVO Primair heeft het recht om van de vakdocent HVO te vragen om deze nevenactiviteiten niet aan te vangen c.q. stop te zetten wegens conflicterende belangen met die van HVO Primair.
9. De vakdocent is verplicht om klachten over de (inhoud van de) lessen en/of haar/zijn gedrag in de klas/school van kinderen die deelnemen aan de lessen HVO (of hun ouders) en/of de scholen waar zij lessen HVO verzorgen onmiddellijk te melden bij haar/zijn regiobegeleider (of bij diens afwezigheid bij de directie).
10. Klachten over gedragingen van een vakdocent HVO die in strijd zijn met deze Beroepscode, worden behandeld conform het bestaande klachtenreglement.

4.4. Relatie humanistische levensbeschouwing

11. Deze Beroepscode dient gelezen te worden in samenhang met de uitgangspunten van de humanistische levensovertuiging die zijn omschreven in de Beginselverklaring van het Humanistisch Verbond (1973), de tekst 'Eigentijds humanisme'(2010) en in de uitwerking daarvan in het Grondslagedocument.
12. Het Humanistisch Verbond, Stichting HVO Primair en de docent HVO onderhouden een relatie van loyaliteit en gezamenlijke gerichtheid op de uitvoering van het werk, de ontwikkeling van het vak en de ontwikkeling van het humanisme als levensbeschouwing en het realiseren van de doelstellingen van het Humanistisch Verbond. Daartoe zullen er regelmatig inspirerende ontmoetingsmomenten georganiseerd worden door HVO en HV, waarin gezamenlijk met de vakdocenten het vak wordt besproken en ontwikkeld.
Het lidmaatschap van het Humanistisch Verbond is een wenselijk uitvloeisel van de

belangrijk dat de functies van HVO-docent en vertrouwenspersoon strikt gescheiden zijn en dat dit voor iedereen transparant is.

wederzijds loyale relatie tussen de docent HVO en het Humanistisch Verbond. De docent kan via het lidmaatschap invloed uitoefenen op het beleid van het Humanistisch Verbond op het vakgebied van de docent.

13. Vakdocenten HVO zijn zoveel als mogelijk op de hoogte van ontwikkelingen binnen het humanisme en het Humanistisch Verbond en dat zij van harte worden uitgenodigd te participeren in activiteiten van het Humanistisch Verbond.